

ΑΡΚΑΔΙΚΑ ΧΩΡΙΚΑ ΠΕΡΙΠΑΙΓΜΑΤΑ

(Λαογραφικά σημειώματα).

Παρ' ὅλην τὴν ἀπό τινος οὐ σμικρὰν παρ' ἡμῖν ἐπίδοσιν καθ' ὅσον ἔφορξ· εἰς τὰς λαογραφικὰς μελέτας καὶ ἐρεῦνας, ἐλαχίστη, μᾶλλον δὲ οὐδεμία, κατεβλήθη προσοχὴ σχετικῶς πρὸς ἓν εἶδος τῆς ἐθνογραφικῆς φιλολογικῆς ὕλης, τὰ χωρικά περιπαίγματα, ἅτινα μεγάλης σπουδῆς ἄξια τυγχάνουσι. Χωρικὰ περιπαίγματα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὰ ἀνέκδοτα καὶ τὰ σκώμματα ἐκεῖνα, ἅτινα ὁ λαὸς ἐπλασεν εἰς βάρος καὶ πρὸς λοιδωρίαν τῶν κατοίκων τούτου τοῦ χωρίου ἢ ἐκενῆς τῆς κώμης. Ἡ συλλογὴ καὶ ἡ δημοσίευσίς τῶν χωρικῶν περιπαιγμάτων, ἅτινα ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν πολλάκις εἰς πολὺ προγενεστέρους ἡμῶν χρόνους, τὰ μάλιστα θὰ συμβῇ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἰς τὴν μελέτην τοῦ λαϊκοῦ σατυρικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐκ παλαιοῦ τόσον ἀφθονεῖ ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν.

Καθ' ὅσον γνωρίζομεν πρῶτος καὶ μόνος ὁ ἐν Πάτραις πατριωτικώτατος ἱατρός κ. Χρῆστος Κορύλλος ἐδημοσίευσεν¹ εἰδικῶς χωρικὰ περιπαίγματα, ἀναφερόμενα εἰς τινὰ χωρία τῆς Αἰγιαλείας καὶ τῶν Καλαβρύτων. Ἡμεῖς δὲ δημοσιεύομεν μετὰ τινων προχείρων σημειώσεων χωρικὰ περιπαίγματα ἀναφερόμενα εἰς τὰ χωρία τῆς πατρίδος ἡμῶν, τῆς Ἀρκαδίας, ἐπιφυλασσόμενοι πολλῶ πλείονα καὶ σημαντικώτερα νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις Μνημείοις τῆς Νεωτέρας Ἀρκαδικῆς Ἱστορίας.

Α'

Ὁ Θεὸς γὰρ σὲ φυλάγῃ,
ἀπὸ μποῦκα νιουφεκιοῦ
κι' ἀπὸ πόδι μουλαριοῦ,
ἀπὸ Κασιρίτικη ψεῖρα,

¹ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμ. Β' σ. 148—51.

ἀπὸ Βερβαινώτικη κλεψιά,
ἀπὸ Ἀγιοπειρίτικη ψευτιά,
ἀπὸ Δολιανίτικη πείνα
καὶ ἀπὸ Ἀγιαννίτη περιφάνεια.

Δύο παραλλαγὰς τοῦ περιπαίγματος τούτου δημοσιεύει ὁ ἡμέτερος κηθηγητὴς κ. Νικ. Πολίτης¹. Τὸ *Καστρί*, οὗ οἱ κάτοικοι κατηγοροῦνται ὡς φθειριῶντες, εἶναι πρωτεύουσα τοῦ δήμου *Τανίας*. Τὰ *Βέρβαινα*, ὧν οἱ κάτοικοι θεωροῦνται ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν κλοπὴν, καὶ τὰ *Δολιανά*, ὧν οἱ κάτοικοι θεωροῦνται μπακανάρηδες, εἶναι τὰ γνωστὰ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος χωρία, πρωτεύουσκι τὰ νῦν ὁμωνύμων δήμων. Ὁ Ἅγιος *Πέτρος*, οὗ οἱ κάτοικοι διασύρονται ὡς ψεῦσται, καὶ ὁ Ἅγιος *Ἰωάννης*, οὗ οἱ κάτοικοι διασύρονται ὡς ψευτοπερήφανοι, ἀνήκουσιν ὁ μὲν εἰς τὸν δῆμον *Πάργωνος*, ὁ δὲ εἰς τὸν δῆμον *Θυρέας*. — Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι τιθέντες, ἵνα καταστήσωσι γενικώτερον τὸ περίπαιγμα, εὗρηνται καὶ μόνοι².

B'

Δημητσιάνα, δῆμος τ' Ἄννα
τοαὶ Μαλλοῦχοι, γιοὶ τοῦ Μάλχου.

Οἱ κάτοικοι τῆς *Δημητσάνης*, τῆς κλεινῆς πόλεως τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων, κατηγοροῦνται ὡς ἀφιλόξενοι, τσιφούτιδες, Ἑβραῖοι, ἐντεῦθεν δὲ οἱ περίοικοι ἀναφέρουσι χάριν ἐμπαιγμοῦ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως *Δημητσάνα* ἐκ τοῦ δῆμος τοῦ Ἄννα τοῦ Ἄννα, ὅστις, καθ' ὃ ἐκ τῆς Γραφῆς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ἦτο ὁ πενθερός τοῦ Ἑβραίου ἀρχιερέως *Καϊάφα*³, τοῦ κρίναντος τὸν Σωτῆρα ἡμῶν. Τὸ ἐν λόγῳ περίπαιγμα κατ' ἀνακοίνωσιν λογίων τινῶν *Δημητσανιτῶν*, ἀποδίδεται εἰς τὸν ὑπὸ διπλοῦν τύπον, *Τυρταίου καὶ Θεραΐτου*, γνωπτὸν αὐτοσχέδιον *Δημητσανίτην* ποιητὴν *Παναγιώτην Κάλαν*, τὸν γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τσοπανᾶκον*¹, ὅστις διὰ τῶν ἀφελῶν αὐτοῦ

¹ Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. — Παροιμῖαι. Τόμ. Α' σελ. 214 κ. ἑ.

² Σύντομον δοκίμιον περὶ παροιμιῶν καὶ παροιμιωδῶν ἐκφράσεων τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ *Ι. Λε Κιγάλλα* ἐν τῇ Νέᾳ Πανδώρα, Τόμ. Γ' σελ. 321, ἀριθ. 42.

³ Πρὸς. Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην, κεφ. ΙΗ', 13.

θουρίων τόσον ἐξῆπτε τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως², ἐμπολέμων προγόνων μας, καὶ ὅστις πρὶν ἢ ἐμπνευσθῇ ὑπὸ τῆς ἀρχαίου μούσης ἐστιχούργει καυστικὰς σατύρας κατὰ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ³. Κατ' ἀσφαλεστέρας ὁμως πληροφορίας ἄλλως ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸ ἀνωτέρω περίπαιγμα: Κατὰ τοὺς χρόνους εἰσέτι τῆς δουλείας μεγάλως ἀπησχόλει τοὺς λογίους Δημητσανίτας τὸ ἔτυμον τοῦ ὀνόματος τῆς πατρίδος αὐτῶν, δὲν ἔλειπον δὲ προβαλλόμεναι καὶ τινες ἑτυμολογίαι: παραπλήσια πρὸς ἐκείνας τοῦ Μεγάλου ἑτυμολογικοῦ καὶ ἐνίων ἄλλων βυζαντινῶν γραμματικῶν τὰς προκαλοῦσας ἄσβεστον τὸν γέλωτα. Μία τῶν τοιούτων ἦτο καὶ ἡ προκειμένη, *Δημητσάντα* = δῆμος τοῦ *Ἄννα*. Δίον ὁμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ τοιαύτη ἑτυμολογία οὐδόλως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς καθαπτομένη τῶν Δημητσανιτῶν, διότι οὗτοι καὶ μάλιστα οἱ ἐπίσημοι ὑπερηφανεύοντο κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνους ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, εἴτε ἀπὸ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ μνηστῆρος τῆς Δεσποίνης τῶν Οὐρανῶν, εἴτε ἀπὸ ἄλλων ἐπιστήμων ἐν τῇ Γραφῇ Ἰουδαίων. Τοιαύτην κηρύσσοντες τὴν ἑαυτῶν καταγωγὴν οἱ φίλοι Δημητσανίται ὑπερηκόντιζον, ἐφρόνουν, πάντας κατὰ τὴν πατραγαθίαν. Ἐννοεῖται ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἐξέλιπον τὰ ἑνασμενίσματα ταῦτα τῶν Δημητσανιτῶν, τὰ πολλachoῦ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐπικρατοῦντα⁴, ἡ δὲ μνησθεῖσα ἑτυμολογία κατέστη περίπαιγμα.

Λυπούμενοι ὅτι δὲν κατέχομεν τὸ ὄνομα τοῦ ἐξενεγκόντος τὴν ἀνωτέρω ἑτυμολογίαν *μεγάλου ἑτυμολόγου* παραθέτομεν καὶ τινὰς ἄλλας

¹ Περὶ τούτου ἰδὲ τάδε: Βίοι Πελοποννησίων ἀνδρῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν κλ. συνταχθέντες μὲν ὑπὸ Φωτίου Χρυσανθοπούλου ἢ Φωτάκου, ἐκδοθέντες δὲ ὑπὸ Σταύρου Ἀνδροπούλου. Ἀθήνησι 1888, σελ. 198 κ. ἑ. — Τάκη Κανδηλώρου Ἀνάλεκτα ἢ Δημητσάντα, Ἀθήνησι 1897, σελ. 74 κ. ἑ. — Συλλογὴ ἐκδομένων καὶ ἀνεκδότων ποιημάτων ἐκδιδομένη χορηγία τῆς Δ' τάξεως τοῦ Βασιλείου Λυκείου, ὑπὲρ ἰδρύσεως κενταφίου τοῦ ἥρωος Ἀθανασίου Διάκου. Τεύχος Α', ἐν ᾧ Νικήτα, Τσοπανάκου καὶ ἀνωτέρων σιχουργίαι. Ἀθήνησι 1876, σελ. 43 κ. ἑ. — Ἔσματα Τσοπανάκου ἐκδοθέντα ἐπὶ Ν. Παπαδοπούλου.

² Φιλήμονος Ἱστορικὸν Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως. Τόμ. Δ', σελ. 100. — K. M. Bartholdy, Geschichte Griechenlands κλ. Leipzig 1870. Μέρος Α', σελ. 228 κ. λ.

³ Τάκη Κανδηλώρου ἑ. ἄ. σελ. 75.

⁴ Πρὸς Παναγ. Κομνηνοῦ Λακωνικὰ ἱστορικά τε καὶ προῖστορικά, σελ. 164.

τοῦ αὐτοῦ ἐτυμολογίας¹, ἐπαυξάνοντες οὕτω τὸν κύκλον τῶν γραμματικῶν τοῦ ἀναγνώστου γνώσεων: *Κανδηλῶρος* (οἰκογενειακὸν ὄνομα ἐν Δημητσάνῃ) ἐκ τοῦ *κόλουρος* (= κολοβός, πανοῦργος κατὰ συνεκδοχὴν), *Ἄρτοζῆρος* (βουνόν ἐν Γορτυνίᾳ) ἐκ τοῦ ἄρτος *Ζηρός*, *Μαλλοῦχος* (οἰκογενειακὸν ὄνομα ἐν Δημητσάνῃ) ἐκ τοῦ *Μάλχος*, τοῦ δούλου τοῦ Ἑβραίου ἀρχιερέως *Καϊάφα*, οὗ, *Μάλχου*, ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἀπέκοψε τὸ ὠτίον κατὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ². Ἡ τελευταία ἐτυμολογία κατέστη περίπαιγμα, ἦσαν δὲ οἱ *Μαλλοῦχοι* ἀνέκαθεν ἔμποροι καὶ τοκισταί.

Γ'

Ἡ πείνα ἢ τρανὴ
κάνει τὸ Δολιανίτη σιμωτίζῃ,
γιὰ τὰ χορταίνῃ τὸ ψωμί.

Περίπαιγμα ἐμφαίνει τὸ ἐνδεὲς τῶν κατοίκων τῶν Δολιανῶν, οἵτινες ἔτι καὶ νῦν ἀποδημοῦντες ἐπαγγέλλονται συνήθως τὸν ὀψοποιὸν καὶ ἄρτοποιόν.

Δ'

Μαγουλιανῖτες ἔκοψαν τὰ ξύλα ἀφ' τὸ λόγγο,
Κι' ἀφ' οὗ τὰ πελεκήσανε, ἐφθιάσαν τὸ σταυρό.
Τὸν πῆραν, τὸν κουβάλησαν σιὸν τόπο τοῦ *Κραίου*
οἱ Βυτινῶτες οἱ καλοί, οἱ πρῶτοι ἀγωγιᾶτες.
Οἱ Σιεμνισιῶτες φθιάσανε τὰ σιδεροκαρφιά,
μάρτυρες καλεσιήκανε ἀπὸ τὸ *Ζυγοβίσι*.
Ἐκπανε τοῦτοι ψέμματα, καὶ τὸ Χριστὸ ἔδικάσαν
οἱ ὄχλοι οἱ παμμίαροι, οἱ *Δημητσανοβραῖοι*.

Κατὰ τὸ περίπαιγμα τοῦτο οἱ *Μαγουλιανῖται*, οἱ κάτοικοι δῆλον ὅτι τῶν *Μαγουλιάνων*, τοῦ δήμου *Μυλάοντος*, ἔκοψαν τὰ ξύλα καὶ κατεσκεύασαν τὸν σταυρόν, ἐφ' οὗ καθηλώθη ὁ Χριστός, διότι οἱ *Μαγουλιανῖται* κατεγίνοντο κατὰ προγενεστέρους ἡμῶν χρόνους κυρίως εἰς τὴν

¹ Κατ' ἀνγκοίνωσιν τοῦ ἐν Τριπόλει φιλίστορος καὶ λογίου δικηγόρου κ. Κωνσταντίνου Δημητρακοπούλου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Δημητσάνης ἐσφύζεται τὸ αὐτόγραφον τοῦ γραμματικωτάτου Δημητσανίτου περιέχον τὰς ἐτυμολογίας ταύτας καὶ ἄλλας πλείστας τοῦ ἰδίου φυράματος.

² Πρὸβλ. Εὐαγγελίου κατὰ Ἰωάννην κεφ. ΙΗ', 10.

ὕλοτομίαν, οἱ *Βυτιναῖοι*, οἱ κάτοικοι τῆς *Βυτίνης*, οἱ τὸν ἀγωγέα συνήθως μετερχόμενοι, ἐκόμισαν τὸν σταυρὸν εἰς τὸν *Γολγοθᾶν*, οἱ *Σιεμνιτσιῶται*, οἱ κάτοικοι τῆς *Σιεμνίτσας*, ἐπειδὴ οὗτοι σιδηρουργοὶ καὶ χαλκεῖς εἶναι, κατεσκεύασαν τοὺς ἥλους τῆς σταυρώσεως, οἱ *Ζυγοβιστινοί*, οἱ κάτοικοι τοῦ *Ζυγοβιστίου*, τοῦ δήμου *Δημητσάνης*, οἱ ὡς ἀνάξιοι πίστεως θεωρούμενοι, ἔδωκαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ψευδῆ μαρτυρίαν, καὶ οἱ *Δημητσανοβραῖοι*, οἱ ἔτοιμοι διὰ τὴν ἐλαχίστην διαφορὰν μεγάλους δικαστικούς ἀγῶνας νὰ ἀναλάβωσι, κατεδίκασαν τὸν Σωτῆρα.

Τὸ ἐν λόγῳ περίπαιγμα ἐποιήθη, διότι οἱ κάτοικοι πάντων τῶν ἀνωτέρω πολισμάτων κατηγοροῦνται ὡς ἄνθρωποι πονηροί, ἄνθρωποι κατ' ἐξοχὴν τοῦ συμφέροντος, διὰ μικρὸν κέρδος παραβαίνοντες πᾶσαν ἀρετὴν καὶ πᾶσαν ἠθικὴν ἀρχήν.

Ε'

Φούλη, Φουλάκο,
 Φουλίτσα Παναγίτσα,
 φύλαε τοὺς φουλάκους,
 καὶ τοὺς διακονιάράκους,
 νὰ πὰν νὰ διακονέψουν
 καὶ νὰ ῥθουν μὲ φλουριά,
 νὰ φέρουνε λαμπάδια
 στὸ φούλη, στὸ φουλάκο,
 στὴ φοῦλα Παναγίτσα.

Ἐν *Γορτυνίᾳ*, ἐνθα πᾶν χωρίον ἀπαντᾶται μετὰ διαφορῶν ἠθῶν καὶ μετὰ διαφοροῦ χαρακτῆρος, ὑπάρχει χωρίον τοῦ δήμου *Λαγγαδίων*, τὸ *Ῥεκουῖνι*, τοῦτο τὸ ἰδιάζον ἔχον, ὅτι δηλαδὴ ὅτι οἱ κάτοικοι τούτου εἶναι ἅπαντες σχεδὸν ἐπαῖται. Μεταξὺ τῶν *Ῥεκουνιωτῶν* καὶ τῶν ὁμοτέχνων αὐτοῖς *Κραβαριωτῶν* οὐδεμία ἄλλη διαφορὰ ὑπάρχει, ἢ ὅτι οἱ πρῶτοι εἶναι μὲν ἐπαῖται, ἄλλ' ἐπαῖται μὴ ἐπιζητοῦντες τὸν οἶκτον διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν ἰδίων ἐστρεβλωμένων μελῶν καὶ τῶν πεπηρωμένων τέκνων αὐτῶν ἄλλως ἐργάζονται οἱ *Ῥεκουνιωταί*, γνωρίζουσι πατροπαραδότως τὰς ἀράς καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν νὰ προκαλῶσι τὸν ἔλεον καὶ τὸν οἶκτον, καὶ τῆς ἡμέλλου ἀσφόργου καὶ μᾶλλον ἀδιαφόρου καρδίας, ἐν ᾧ εἶναι ὑγιέστατοι. Τὴν προστασίαν τοῦ ἀκοπωτάτου καὶ ἐπικερδεστάτου αὐτῶν ἔργου ἔχουσιν ἀναθέσει οἱ *Ῥεκουνιωταί* εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον, οὗ

ναὸς περικαλλέστατος σχετικῶς ὑπάρχει ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίῳ, καταπεπληρωμένος τιμαλφῶν ἀφιερωμάτων. Πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ προστάτου Ἀγίου, ὃν φούλην (=ἀδελφούλην) ὡς καὶ τὴν Θεοτόκον φουλίτσαν (=ἀδελφίτσαν) ἀποκαλοῦσιν, ἀπευθύνουσιν οἱ Ῥεκουνιῶται, προκειμένου νὰ ἀποδημήσωσι, τοὺς ἀνωτέρω ἱκετηρίους στίχους, καταστάντας περίπαιγμα τὰ νῦν, ὅτε οἱ Ῥεκουνιῶται, ἀφέντες, κατὰ μέγα μέρος, τὴν ἐπαιτείαν ἐτράπησαν ἐπὶ ἐπιπονώτερα ἔργα.

Σ'

Σὴν¹ Παναγιά σὴν Ἀγία, σὴν Πουρναροπαναγιά,
ἴσούλισε ὁ ἴτιάφιος, πάει τὸν κατηφόρη.
—Τοῦ ἔγινε ζημιὰ μεγάλη:

. τρία ισεριά διάρικα,
ισαὶ ἢ τρανὴ δεκάριση λαμπάδα τοῦ δεσπότη.

Ἀναφέρεται τὸ περίπαιγμα τοῦτο εἰς τοὺς Λαγκαδηνούς.

Ἐν Λαγκαδίοις ὑπάρχει συνοικία Πουρνάρια καλουμένη καὶ κατέχουσα μεθ' ἑτέρας συνοικίας, τοῦ Ἐπάνω-Μαχαλᾶ ἢ Λάκκας, τὸ ἀνώτατον μέρος τῆς πόλεως τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Δραίνα. Εἰς τὰ Πουρνάρια ὑπῆρχεν ἄλλοτε ναὸς τῆς Θεοτόκου, τῆς Πουρναροπαναγιάς, ὡς ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλεῖται. Τοῦ ναοῦ τούτου ποτὲ περιηγόμενος, κατὰ τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς τῶν Παθῶν, ὁ ἐπιτάφιος κατεκυλίσθη τὸν κατηφόρη (=τὸν κατήφορο), συγκρημνισθέντων καὶ φονευθέντων τῶν ἱερέων, οἱ δὲ Λαγκαδηνοί, καθ' ἃ οἱ ἀστυγείτονες ἀναφέρουσιν ἐμπαίζοντες τὴν αὐστηράν αὐτῶν οἰκονομίαν, διαμειβόμενοι ἀλλήλους περὶ τῆς γενομένης ζημίας, ἀνέφερον μόνον τὰ τρία διάρικα (ἄξιαις μιᾶς διάρης=διλέπτου) ισεριά, ισαὶ τὴν τρανὴ, δεκάριση, λαμπάδα τοῦ δεσπότη, οὐδόλως λογιζόμενοι ἐν τῇ ζημίᾳ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἱερέων.

Ζ'

Πότε θὰ γίνω ἄρχοντας,
νὰ φά' ισεφάλι σκόρδο!

Περίπαιγμα ἀναφερόμενον ὡσχύτως εἰς τοὺς Λαγκαδηνούς καὶ ἐμφαινόν τὴν δίκαιαν τῶν παρ' αὐτοῖς προϋχόντων.

¹ = Στὴν

Ε'

"Αν εἶσαι κλέφτης καὶ φορτᾶς
ἄντις ὅτις Ῥίξες γίνεσαι παπᾶς.

Εἰς τὰς Ῥίξας, χωρίον τοῦ δήμου Τεγέας, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας οἱ πλέον μυσταροὶ καὶ βέβηλοι, οἱ δυνάμενοι νὰ ἐπιχειρήσωσι καὶ τὰ μείζονα ἀνοσιουργήματα ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἰδιοκτητῶν τοῦ χωρίου καὶ τῆς πέριξ εὐφόρου πεδιάδος (ἦσαν δὲ οὗτοι αἱ οἰκογένειαι τῶν Τριπολιτῶν Μαδοῦρ-ῚΑγᾶ καὶ Γιασοῦρ-ῚΑγᾶ, τῶν ὁποίων οἱ πύργοι εἰσέτι σώζονται ἐν Ῥίξαις) καθίσταντο οἱ ἱερεῖς τοῦ χωρίου, ἐπιβαλλόμενοι εἰς τοὺς λοιποὺς χωρικοὺς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κυρίων.

Θ'

Καρνινηνὸς κοιζάμπασης
Τριπολιτσιώτης σκλάβος.

Οἱ προῦχοντες τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας, Καρνιταίνης τότε καλουμένης, ἐπὶ Τουρκοκρατίας κατερχόμενοι εἰς Τρίπολιν, τότε πρωτεύουσαν τοῦ Μωρέως, ἐνεδύοντο εὐτελέστατα, πάντοτε δὲ διὰ τῆς διακρινούσης τοὺς Γορτυνίους εὐφυΐας ἐμεμφιμοῖρουν ἐπιτηδεύως διὰ τὸ δῆθεν ἄπορον καὶ τὸ πτωχὸν τῆς πολιτείας αὐτῶν, ὥστε ἐξελαμβάνοντο ὡς πράγματι ἄποροι καὶ πτωχοί· ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀνωτέρα ἐμπαικτικὴ παραβολὴ αὐτῶν πρὸς τοὺς δούλους τῶν Τριπολιτῶν Ὀθωμανῶν.

Ι'

ῚΑγιοπετρίτης, Στεμνιτσιώτης,
Τριπολιτσιώτ' ῚΑράνης,
πρῶτα δεύτερα ῚΞαδέρφια.

Οἱ ῚΑγιοπετρίται μετήρχοντο καὶ μετέρχονται τὸ τοῦ ἀνθρακίως μάλιστα ἐπάγγελμα, ὅπως οἱ Στεμνιτσιῶται τὸ τοῦ χαλκίως ἢ σιδηρουργοῦ, ἐκ τῶν ἔργων δὲ αὐτῶν εἶναι ἀείποτε μονιζουρωμένοι, ὥστε κατὰ τοὺς δούλους χρόνους ἐχλευάζοντο ὡς πρῶτα δεύτερα ῚΞαδέρφια τῶν ῚΑράνηδων τῆς Τριπόλεως. Ἐν Τριπόλει πρὸ τῆς ῚΕπαναστάσεως ὑπῆρχον πολυάριθμοι ῚΑράδες καταγόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ τὸ Μισίρι,

ὡς ἐκαλεῖτο τότε κοινῶς ἡ Λῆγυπτος, δουλεύοντες εἰς τὰς πλουσίας ὀθωμανικῆς οἰκογενείας.

ΙΑ'

Ὁ Κάμπος βγάζει ἄλογα καὶ τὰ βουνὰ λεβέντες.

Ἡ παροιμιώδης αὕτη ἐκφρασις, ἥτις φαίνεται στίχος ἐκ ποιήματος, ἐν Γορτυνίᾳ κατέστη περίπαιγμα. Ὁ καζᾶς τῆς *Καρυταίνης*, ἥτοι ἡ ἐπαρχία Γορτυνίας, ἐπὶ Τουρκοκρατίας διήρητο εἰς τέσσαρα τμήματα, σέμνια τουρκιστὶ λεγόμενα, εἰς τὰ *Βουνά*, τὸν *Κάμπο*, τὰ *Λειοδώρα* καὶ τὴν *Ἀκωβα καὶ Πέρα Μεριά*¹. Ἐκ τούτων τὰ βουνὰ ἦσαν τὸ μᾶλλον εὐανδρον τμήμα, οἱ δὲ μαχιμώτατοι καὶ ἀλκιμώτατοι αὐτῶν κάτοικοι οἱ ἀποτελοῦντες διαρκούντος τοῦ ἀγῶνος τὸ ἀθάνατον τοῦ *Κολοκοιρώνη σῶμα*², κατηγόρουν τοὺς ὑπὸ τῆς ἐπαχθεστέρης δουλείας λελυμασμένους καὶ ἐκπεφυλισμένους *Καμπίσιους*, τοὺς κατοίκους τοῦ Κάμπου, καὶ μάλιστα τοὺς οἰκοῦντας τὰ τῇ Γόρτυνι ἀνήκοντα τότε μέρη τῆς Μεγαλοπολίτιδος, ἀναφέροντες τὴν ἠνωτέρω ἐκφρασιν.

ΙΒ'

*Βρὲ παιδιὰ ῥὸ τὴν Βυτίνα
πῶς περνᾶτε ἀπὸ τὴν πεῖνα;
Μὲ κοντοῖα καὶ μὲ δεβίθια
μὲ καμπόσα παραμύθια.*

Οἱ Βυτιναῖοι φημίζονται τοῦτο μὲν ὡς πειναλέοι, τοῦτο δὲ ὡς δίδοντες πίστιν εἰς σπερμολογίας καὶ τερατολογίας, τὰς ὁποίας εὐχαρίστως ἀκούουσιν, ὥστε καὶ τὴν πεῖνα τοὺς νὰ λησμονήσουν.

[Ἔπεται συνέχεια]

N. A. BEHNS

¹ Pouqueville, Voyage dans la Grèce 2ème éd. Paris 1827, τόμ. V, σελ. 487 καὶ 488, ἐνθα ἀναγραφὴ τῶν κωμῶν ἐκάστου τμήματος τοῦ καζᾶ *Καρυταίνης* μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης κατ' οἰκογενείας. Πληρέστερον τοιοῦτον πίνακα ἐπὶ τῇ βίβλῃ τοῦ Pouqueville καὶ ἄλλων πληροφοριῶν παρέχει ὁ φίλος κ. Τάκης Κανδηλῶρος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Γορτυνίας, σελ. 258 κ. ἑ.

² Πρὸς Φωτάκου Ἀπομνημονεύματα, Ἀθήνησι 1857, σελ. 145.